

SZEIBERT ORSOLYA

*tanszékvezető egyetemi tanár**ELTE Állam- és Jogtudományi Kar*

Kik azok az élettársak? A vagyoni szempontok eltúlzott jelentősége az élettársak fogalmának értelmezése során és az „élettárs” kifejezés relativizálódása

Az alábbi, a családjog és a polgári jog területén egyaránt értelmezhető problémát feszegető tanulmánnyal gyarapítom a pályatársak, tisztelők, tanítványok által elkészített írások számát és járulok hozzá Lévainé Fazekas Judit professzor köszöntéséhez. Tisztelt Professor Asszony, kedves Judit, Isten éltesen sokáig!

ABSZTRAKT

Az élettársi kapcsolatot, a polgári jogi kódexben szabályozott, *de facto*, tényleges együttélésen alapuló partnerkapcsolatot érintő ügyekben évtizedek óta nagy jelentősége van az ítélkezési gyakorlatnak. Az élettársakkal kapcsolat, elsősorban vagyoni jellegű jogvitákban számos esetben előkérdésként merül fel az, hogy a felek között fennáll-e élettársi kapcsolat. A tanulmány annak rövid áttekintését követően, hogy hogyan alakult (ki) az élettársak fogalma, arra keres választ, hogy változott-e, s ha igen, milyen módon az élettárs-fogalom megítélése, illetve az „élettárs” kifejezésnek az alkalmazása, elsődleges tekintettel a gazdasági közösség fennállása; az írás alapja elsősorban a szerző élettársi témában évek óta folytatott saját kutatása.

Kulcsszavak: élettárs-fogalom ■ gazdasági közösség ■ családalapítás
■ jogkövetkezmények ■ jogalkalmazás

I. BEVEZETÉS

Tanulmányom középpontjában az élettársi kapcsolat áll, pontosabban az élettársi tematikának egy, a címben megjelölt szegmense: az,

hogy miként ítéli meg a gyakorlat azt, hogy az érintett partnerek együttélése élettársi kapcsolatnak minősül-e, azaz, az adott párkapcsolat elérte-e az élettársi kapcsolat „polgári jogi szintjét”. Azt, hogy mit tekintünk ilyen szintnek, a 2013. évi V. törvény, a Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: Ptk.) alapján lehet megismerni. Bár nem tűnik különösen nehéznek az, hogy az ügyben eljáró jogalkalmazó döntsön arról, hogy egy párkapcsolat kimeríti-e a jogszabályban meghatározott feltételeket, az, hogy az együttélés élettársi kapcsolatnak minősíthető-e, mégsem egyszerű kérdés, s ez több tényezőre vezethető vissza.

Az élettársi kapcsolatot 1977 óta szabályozó polgári jog élettársi fogalmát értelemszerűen mindig is a bírósági gyakorlat alkalmazta, s ez a jogalkalmazás nem feltétlenül volt mindig egyirányú, fellelhetőek voltak korábban is benne mozgások, változások. Ezeket részben – úgy tűnik – arra is vissza lehet vezetni, hogy mit vél/vélt az ítélkezési gyakorlat a házasságról és különösen a házassági életközösségről, amelyhez mindennapi megvalósulásában erőteljesen hasonlít az élettársi együttélés, s miképpen állítja szinte kényszerűen szembe a házasságot (házassági életközösséget) és az élettársi kapcsolatot. További nehézség fakad abból, hogy az élettársak tekintetében két Ptk. él egymás mellett, a korábbi, 1959. évi. IV. tv. (a továbbiakban: 1959-es Ptk.) és a Ptk., melyeknek élettársi szabályanyaga részben hasonlított, részben ugyanakkor nagyobb eltéréseket is mutat. Nem érdektelen az sem, hogy amennyiben nincs a felek között abban a kérdésben vita, hogy élettársak voltak-e, ebben az (elő)kérdésben nem fog bíróság határozni. A választ azon túl, hogy kit tekinthetünk élettársaknak – a korábbi élettársi fókuszú írásaimhoz hasonlóan –, most (is) arra is keresem, hogy milyen üzenetet hordoznak a vizsgált ítéletekben megfogalmazott döntések a társadalom számára.

II. ÉLETTÁRSÁK AZ 1959-ES PTK. ALAPJÁN

Amikor az 1959-es Ptk.-ba az élettársakra irányadó rendelkezések az 1977. évi módosítással,^[1] „A közös háztartásban élők vagyoni viszonyai” pont alatt bekerültek, egy új 578. § az élettársakat házasságkötés nélkül, közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben együtt élő nőként és férfiként határozta meg.^[2] 1989 januárjától^[3] ez a jogszabályhely változatlan tartalommal az 578/G. §-ként került átszámozásra, majd az Alkotmánybíróság döntése nyomán a szabályozás korrekciója vált szükségessé. 1996 júniusában lépett hatályba – részben

[1] A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény.

[2] Az új rendelkezés 1978. március 1-jén lépett hatályba.

[3] A Polgári Törvénykönyv módosításáról szóló 1988. évi XXV. törvény.

módosult struktúrát követve – az új szabályozás,^[4] amely érdemben annyiban változott, hogy a 14/1995. (III. 13.) AB határozat rendelkezésének megfelelően nemcsak a különeműek számára tartotta fenn az élettársi kapcsolat létesítésének lehetőségét, hanem megnyitotta a kaput az azonos nemű élettársak előtt. Ez a módosítás elválasztotta az élettársak vagyoni viszonyaira vonatkozó szabályokat – azok maradtak a kötelmi jog körében – és az élettárs-fogalmat, amely utóbbit a záró rendelkezések körében helyezte el. Ezt a módosító törvény indokolása azzal okolta meg, hogy ilyen módon az élettársakra irányadó fogalmat a teljes Ptk. vonatkozásában alkalmazandóvá teszi, ugyanakkor a „ha jogszabály másként nem rendelkezik” kitétel lehetőséget ad arra, hogy más jogszabály az élettárs fogalmát a Ptk. szabályaitól eltérő tartalommal határozza meg.

Ez utóbbi kitétel nem került megőrzésre az utolsó módosítás alkalmával, 2009-ben.^[5] Az élettársi kapcsolattól teljességgel különböző, bejegyzett élettársi kapcsolatot bevezető jogszabály néhány tekintetben az élettársi kapcsolatot is érintette, így az 1959-es Ptk. 685/A. §-a a Ptk. hatálybalépésekor, 2014. március 15-én azt rögzítette, hogy „élettársi kapcsolat áll fenn két olyan házasságkötés vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben (életközösségben) együtt élő személy között, akik közül egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata, és akik nem állnak egymással egyenesági rokonságban vagy testvéri, féltestvéri kapcsolatban”. Ezzel a módosítással meghatározóan nem változott meg az élettársi kapcsolat fogalma, tekintettel arra, hogy két párhuzamos életközösség fennállását már évekkel korábban elfogadhatatlannak ítélte az ítélkezési gyakorlat,^[6] a legközelebbi hozzátartozói kapcsolatok kizárása pedig annyira magától értetődőnek mutatkozott, hogy még a törvényjavaslat indokolása sem bocsátkozott magyarázatokba.

III. ÉLETTÁRSOK A PTK. ALAPJÁN

A polgári jogi kódex 6:514. §-ának (1) bekezdése az élettársi kapcsolat következő definíciójával lépett hatályba 2014. március 15-én: „Élettársi kapcsolat áll fenn két olyan, házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben (a továbbiakban: életközösség) együtt élő személy között, akik közül egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata, és akik nem állnak egymással egyene-

[4] A Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról szóló 1996. évi XLII. törvény.

[5] A bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény. A módosított élettárs-fogalom 2009 július 1-jével lépett hatályba.

[6] BH 2004. 504.

sági rokonságban vagy testvéri kapcsolatban.” Ez a rendelkezés szinte szó szerint azonos az 1959-es Ptk. fogalmával, s a csekély eltérés valójában látszólagos.

Az 1959-es Ptk. azt, hogy nemcsak a két érintett közötti házasság fennállása, hanem a bejegyzett élettársi kapcsolat is kizárja az élettársi kapcsolatot, éppen a bejegyzett élettársi kapcsolat hazai bevezetése miatt rögzítette – mind a házasság, mind a bejegyzett élettársi kapcsolat személyállapot-változással jár. A Ptk. kodifikációja során lényegében kezdettől fogva az az elgondolás érvényesült, hogy fenntartják az 1959-es Ptk.-fogalmát, azaz egy olyan intézményt, amely a tényleges együttélésen alapul, és sem létrejötte, sem megszüntetése nem függ nyilvántartásba vételtől.^[7] Ennek jegyében a Polgári Törvénykönyvről szóló T/7971. számú törvényjavaslat, amelyet a kormány 2012 júliusában nyújtott be, éppen az 1959-es Ptk. fogalmát alkalmazta, igaz, az akkori elképzelések szerint az élettársi rendelkezések a családjogi szabályok sorában kaptak volna helyet.^[8] Szinte jelzésértékkel, de a bejegyzett élettársi kapcsolat is megjelent volna a Ptk.-ban, így világos volt, hogy az élettárs-fogalom körében lényegesen tűnt utalni arra is, hogy a két partnerkapcsolat, amennyiben életközösség is fennáll, nem állhat fenn egyidejűleg. A törvényjavaslat parlamenti szakaszában a házasságon kívüli partnerkapcsolatok Ptk.-n belüli elhelyezését lényegesen megváltoztatták: az élettársakra irányadó általános szabályok a kötelmi jogi rendelkezések körébe kerültek, lényegében egyfajta szerződésnéként (az élettársi kapcsolat családjogi joghatásai a családjogi szabályok között maradtak), a bejegyzett élettársi kapcsolat szabályait pedig kigyomlálták a Ptk.-ból. Ennek lett a következménye az, hogy az élettársi fogalom körében sem utal a rendelkezés a bejegyzett élettársakra (legalábbis a rendelkezés egyik fordulatóban – a másik fordulatban fennmaradt).

IV. MELYIK ÉLETTÁRS-FOGALMAT ALKALMAZZUK?

Miután az élettársi kapcsolat a szerződések körében kapott helyet, az átmeneti rendelkezések értelmében^[9] a Ptk. hatálybalépésekor fennálló kötelekkel kapcsolatos, a Ptk. hatálybalépését követően keletkezett tényekre, megtett jognyilatkozatokra a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni. Ebből is következően a két Ptk. élettárs-definíciója egymás mellett érvényesül: a 2014. március 15-e előtt létesített élettársi kapcsolatokra az 1959-es Ptk., az azután létesítettekre a Ptk. szabályai alkalmazandók.

A két élettárs-fogalom a szavak szintjén azonos, és valójában a jogalkotói szándék is arra irányult, hogy maradjon fenn a korábbi definíció, továbbra is

[7] Kőrös, 2005, 1-2.

[8] Az akkori 4:86. § lett volna.

[9] A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 50. §-a.

kérdés azonban, hogy önmagában a használt szavak és kifejezések azonossága ugyanarra az eredményre kell-e, hogy vezessen más-más szabályozási kontextusban. Különös lenne, ha a jogalkalmazó egy-egy fogalmat anélkül kívánna valóságban előforduló élethelyzetekre alkalmazni, hogy tekintettel lenne annak kontextualitására, márpedig a Ptk. élettársi vagyoni szabályai szándékoltnak teljesen eltérnek az 1959-es Ptk. vagyoni rendelkezéseitől. A kontextualitásnak további árnyalatot ad az, hogy a Ptk. családjogi rendelkezései korábban nem ismert családjogi joghatásokat kapcsolnak az élettársi kapcsolathoz, az élettársi tartást és az élettársi lakáshasználatot. Utóbbi rendelkezéseket nemcsak a Ptk. hatálybalépése után létesített élettársi kapcsolatokra kell/lehet alkalmazni, hanem akkor is, ha azok feltételül szükséges, legalább egyéves életközösség már korábban fennállt.^[10]

V. AZ ÉLETTÁRS-FOGALOM MEGÍTÉLÉSE A PTK. HATÁLYBALÉPÉSE ELŐTT

A bírósági gyakorlat az élettársi fogalom összetevőit, jellemzőit együttesen és összességében vizsgálta és értékelté.^[11] Hagyományosan a közös háztartás, az együvé tartozás, az összetartozás harmadik személyek irányába való megnyilvánulása, az érzelmi közösség és a gazdasági közösség azok az attribútumok, amelyek tekintetében a párkapcsolat vizsgálatot igényel, és megállapítható a kapcsolat élettársi minősége vagy annak hiánya. Több elem hiánya nagyobb valószínűséggel eredményezte azt, hogy a felek kapcsolata nem érte el azt a küszöböt, amely szükséges az élettársi viszonyra nyilvánításhoz; egy-egy elem megléte önmagában biztosan kevés volt az élettársi kapcsolat megállapíthatóságához, ugyanakkor egy-egy elem időszakos hiánya nem feltétlenül volt akadály a kapcsolatnak, amelynek a gyakorlat szerint „összetettnek” kellett lennie.^[12] Pusztán annak, hogy a közfelfogás milyen párkapcsolatot minősít élettársinak, nem volt ekkoriban sem döntő jelentősége,^[13] igaz, az érvelés két irányt vett: az „annak ellenére, hogy a köznapi megközelítés szerint az adott kapcsolat élettársinak minősülne, még nem feltétlenül tesz eleget az élettársi kapcsolat jogi követelményeinek” érvelési megoldás ugyanúgy előfordult, mint az, amely azt a tényt, hogy a felek is gyakran harmadik személyek előtt élettársaknak nevezték magukat, az élettársi kapcsolat alátámasztásként értékelté.

Az a 2010-es évekre nyilvánvalóvá vált, hogy az ítélkezési gyakorlat a fogalmi elemek sorában a „gazdasági közösség” mibenlétét kristályosította ki a legjobban. Ítéletről ítéletre részletesen kidolgozták azt, hogy mit értenek a felek közötti gazdasági közösségen, sőt nyilvánvalóvá vált, hogy ennek nagy jelentőséget

[10] Ptké. 29. §.

[11] Szeibert, 2010, 236.

[12] Szeibert, 2010, 234., 236.

[13] Szeibert, 2010, 236-237., 239.

is tulajdonítanak. Ez különösen egyértelműnek kezdett mutatkozni azokban az esetekben, amikor a felek közötti kapcsolatra jellemzőek voltak ugyan az élettársi kapcsolat elemei, de a gazdasági közösség hiányában, amelyet az élettársi kapcsolat fennállása mellett érvelő fél nem tudott bizonyítani, az élettársi kapcsolat nem volt megállapítható.

A gazdasági közösség megállapíthatóságához már ekkor a következő részelemek bizonyítása járult hozzá: a felek közös célok érdekében való együttműködése, a felek által megszerzett jövedelmek közös célra történő felhasználása, a felek szándékának közös közreműködéssel közös vagyon megszerzésére való irányultsága, az esetileg, egy-egy vagyontárgy megszerzésében vagy az együttélés mindennapi kiadásai tekintetében való együttműködés meghaladása, a felek gazdasági tevékenységét meghatározó célkitűzéseik közössége az életközösség egész tartama alatt, teljes körű együttműködés tanúsítása, jövedelmeik közös céljaik érdekében történő együttes felhasználása.^[14]

VI. AZ ÉLETTÁRS-FOGALOM MEGÍTÉLÉSE A PTK. HATÁLYBALÉPÉSE UTÁN^[15]

1. A családalapítás jelentőségének hiánya

Önmagában az, hogy a feleknek közös gyermeke is származott, korábban sem minősült olyan tényezőnek, amely a kapcsolat élettársi jellege mellett szólt volna; az érzelmi közösséghez nem volt „szükség” közös gyermekre, a közös gyermek ténye pedig nem „növelte” meg annyival az érzelmi közösség súlyát, hogy az ellensúlyozhassa több/más elem hiányát. Noha a kapcsolat „stabilitása” korábban sem volt kifejezett követelmény, a gyakorlat ennek tényét tekintetbe vette,^[16] de a közös gyermek a „stabilitást” sem erősítette.

A 2000-es évek közepén egy olyan élettársi vagyoni jogi ügy került a Kúriához, amelyekben a Fővárosi Ítéltábla megállapította, hogy „az élettársi kapcsolat megállapításához szükséges gazdasági közösség akkor is fennáll, ha az élettársak közös célja gyermekeik közös nevelése. A tudatos gyermekvállalás ugyanis

[14] Szeibert, 2010, 242-249.

[15] Noha ez az alcím a Ptk. hatálybalépését jelöli meg, ez önmagában nem jelent korszakhatárt, hiszen a Ptké. alapján (lásd fent) az 1959-es Ptk. és a Ptk. élettárs-fogalma egymás mellett alkalmazható, attól függően, hogy mikor jött létre az élettársi kapcsolat. Az utóbbi – megközelítőleg – nyolc év élettársak kapcsán alakuló ítélkezési gyakorlatával kapcsolatos megállapítások jelen tanulmányban az élettársi témájú ítéletekkel kapcsolatos kutatásaimon alapulnak; megvizsgáltam a Bírósági Határozatokban közzétett vonatkozó témájú ítéleteket, a precedensértékű ítéleteket, továbbá felhasználtam a NKFIH támogatásával, a K 120623 ny. számú kutatás keretében végzett bírósági kutatás keretében 2015 és 2020 között időszakra vonatkozóan megvizsgált ítéleteket.

[16] Szeibert, 2010, 238.

hosszú távú pénzügyi-gazdasági elköteleződést jelent”.^[17] A Kúria azt rögzítette hasonló ügyben, hogy „az élettársi kapcsolat megállapíthatósága szempontjából a családalapítás és gyermekvállalás nem minősíthető közös gazdasági cél-nak”.^[18] Ez a megállapítás nem volt meglepő és szokatlan a korábbi évtizedek ítélkezési gyakorlatát és annak irányultságát tekintve, azaz illeszkedett a kialakult tendenciákhoz. Igaz, egy sokkal sarkosabb, határozottabb álláspontot fogalmaztak meg, világosan artikulálva azt, hogy a közös gyermek nemcsak az érzelmi közösség, de a gazdasági közösség mellett sem hozható fel érdemi érvként. Ez a határozott álláspont mégiscsak ahhoz vezetett, hogy leszögezhetjük: az a tény, hogy a felek kapcsolatából gyermek származott, egyszerűen nem játszik szerepet abban a tekintetben, hogy élettársi kapcsolatról lehet-e beszélni. Ez a jogalkalmazói gondolkodás nem teljesen áll összhangban magának a Ptk.-nak azzal az elgondolásával, amely családjogi joghatásokat fűz ahhoz az élettársi viszonyhoz, amelyből közös gyermek származott.

2. Vagyonszerzés kontra családalapítás

Az utóbbi években a Kúrián elbírált élettársi ügyekben igen határozottan megerősödött egy tendencia: a gazdasági közösség korábban kialakult értelmezése egyre erőteljesebben megszilárdult, annak szigorú, korlátozó megközelítése egyre jobban megmerevedett/megmerevedik, ezzel szemben pedig ismétléssel szilárdul az a gondolat (is), hogy a családalapítás, közös gyermek, gyermekek vállalása nem minősül gazdasági közösséget megalapozó tényezőnek.^[19]

Az ítéletekben egyre határozottabb körvonalat kapva, egyre direkttebb módon fogalmazódik meg az, hogy a szigorúan értelmezett gazdasági közösség nélkül nem beszélhetünk élettársi kapcsolatáról, a gazdasági közösség fentiekben részletezett ismérvei pedig folyamatosan hivatkozásra kerülnek,^[20] sőt néhány elemmel bővülnek is. Példa utóbbira az az álláspont, amely szerint „az ítélkezési gyakorlat a közös cél fogalmát szűken értelmezi, annak gazdasági tevékenységre és a közös vagyon megszerzésére kell irányulnia, azaz a gazdasági együttműködésnek a közös vagyon gyarapítása a célja, függetlenül a végeredménye pozitív (vagyongyarapodás) vagy negatív (vagyonvesztés) jellegétől”.^[21]

A gazdasági közösség kapcsán a családalapítással – egy vagy több gyermek tudatos vállalásával – összefüggő kérdés a mindennapi élet ügyeiben való együttműködés, mely utóbbi nem elegendő a gazdasági közösség megállapíthatóságához, s ezen nem változtat a gyermekvállalás tervezése és ténye sem.

[17] BDT 2015. 3301.

[18] BH 2017. 338. Bővebben: Szeibert, 2019, 5-8.

[19] Így: a Kúria Pfv.21529/2019/8. számú precedensképes határozata [38].

[20] Így: a Kúria Pfv.22015/2016/6. számú precedensképes határozata [38]-[39], Kúria Pfv. II. 20.120/2017/4 [93].

[21] A Kúria Pfv.21529/2019/8. számú precedensképes határozata [72].

3. A bizalom, a mindennapi életben való együttműködés, a kölcsönös támogatás elégtelensége

A gazdasági közösséget a jogalkalmazó több esetben is határozottan szembeállította azzal a szoros érzelmi kapcsolatban élő feleknek a mindennapokban megvalósuló kölcsönös támogatásával és segítségével, amely még nem eredményez „jogkövetkezményekkel járó élettársi kapcsolatot”.^[22] Ezek a szembeállítások a jogi érveléstechnika oldaláról teljességgel érthetőek, mert világosan kifejezésre juttatják a jogalkalmazó mondanivalóját, ugyanakkor ennek érdemi következményei is vannak, hiszen az az állítás, amely szerint a „háztartásvezetés, a közös gépjármű- és bankkártya-használat, a gyermeknevelés, mindennapi életvitel kiadásainak fedezése” igazolja azt, hogy a felek „az általános életvitelnek megfelelő közös döntéseket” meghozták,^[23] de nem elégséges a gazdasági közösség megteremtéséhez, sokatmondó. Hasonló gondolkodás érhető tetten abban a megközelítésben, miszerint az a tény, hogy a felek kölcsönös meghatalmazással rendelkeztek egymás bankszámlái felett, „csak” a felek közötti bizalom jelenként lehetett értékelni, de nem a gazdasági együttműködés részeként.^[24] Egyéb tényezők mellett a kölcsönös bizalom szolgálhat ugyan az „érdekazonosságon alapuló gazdasági kapcsolat” bizonyítékául,^[25] de a bizalmon alapuló mindennapi háztartásvezetés nem elégséges az élettársi kapcsolat megállapításához.

VII. A HÉTKÖZNAPI ÉRTELEMBEN VETT ÉS A JOGKÖVETKEZMÉNYEKEL JÁRÓ ÉLETTÁRSI KAPCSOLAT ELHATÁROLÁSA – A RELATIVIZÁLÁS ÚTJÁN

Az, hogy használjuk az élettársi kapcsolatot hétköznapi értelemben, és ettől eltér, illetve konkrét esetekben eltérhet a (polgári) jogi értelemben vett élettársi kapcsolat, korábban is megjelent az ítélezési gyakorlatban, az utóbbi években azonban ez markánsabb és folyamatosan ismételt megfogalmazást nyert és állandó szófordulatként is megszilárdult. A 2016. évben elbírált ítéletekben^[26] jelent ez meg először azzal, hogy a „gazdasági közösség” léte, illetve hiánya képezi a határvonalat a „hétköznapi értelemben élettársaknak tekintett felek együttélése” és a „jogkövetkezményekkel járó élettársi kapcsolat” között. Ezt a határt kissé talányosan „(jogi) határ”-ként aposztrofáló gyakorlat világosan nyomatékosabbá tette a gazdasági közösség jelentőségét, más fénytörésbe helyezve azt, hogy milyen jellegű együttélést érthetünk a nem jogi értelemben vett és a jogi

[22] A Kúria Pfv. 20.007/2019/10. számú precedensképes határozata [43].

[23] A Kúria Pfv.21529/2019/8. számú precedensképes határozata [43].

[24] A Kúria Pfv.20101/2015/10. számú precedensképes határozata.

[25] A Kúria Pfv.21570/2017/9. számú precedensképes határozata [38].

[26] Közzétett határozatként lásd: Kúria Pfv. II. 21.451/2016/6. ítélete, amely a BH 2017. 338. szám alatt került közzétételre [34].

értelemben vett élettársi kapcsolat között. Noha ez a differencia – ahogy arra már utaltam –, korábban is megjelent, definiálása nem történt meg, s sokféle kapcsolat „megfért” a mindennapi, nem feltétlenül jogi értelemben vett élettársi kapcsolat ernyője alatt. Az új megközelítés szakított ezzel, és azt rögzítette, hogy a nem jogi értelemben vett élettársi kapcsolat az, ahol megvalósul a közös háztartásban történő együttélés, az együvé tartozás harmadik személyek irányába nyilvánvaló és a felek között érzelmi közösség áll fenn. Amennyiben ezen jellemzők mellett megvalósul a gazdasági közösség is, a kapcsolat „szintet lép”.

Hasonló kerül megfogalmazásra egy másik, 2016-ban elbírált ügyben: a hétköznapi értelemben vett élettársi kapcsolatot itt kifejezetten az érzelmi összetartozással és az együttlakással azonosították, a jogkövetkezésménnyel járó élettársi jogviszonyt pedig azzal, amely tulajdonközösséget keletkeztet.^[27] A később született és ilyen kérdéskört érintő ítéletek indokolása is használja a „hétköznapi értelemben élettársaknak tekintett felek” és a „jogkövetkezésményekkel járó élettársi kapcsolat tényhelyzetének” megkülönböztetését.^[28]

VIII. ÖSSZEGZÉS

Arra kerestem a választ, hogy változott-e az élettársakkal, pontosabban az élettárs-fogalom megítélésével kapcsolatos utóbbi bírósági gyakorlat, amennyiben igen, milyen irányba és mit üzennek ezek a változások. Meg kell jegyezni, hogy korántsem valamennyi változást tekintettem át, hanem elsősorban a gazdasági közösséggel összefüggésben állókat, s feltétlenül említeni szükséges, hogy született (egy) olyan ítélet is, amely összességében éppen azért szorgalmazta a kapcsolat élettársi minősítését, hogy a gyengébb fél igényt tarthasson az élettársi kapcsolat családjogi jogkövetkezésményei egyike által rögzített jogokra.^[29]

Ami a vizsgált kérdéseket illeti, a gyakorlat kikristályosította azt az elgondolást, miszerint a családalapítás, gyermekvállalás nem minősül gazdasági közösségnek, a gazdasági közösség korábban is megjelölt elemei továbbra is mérvadóak, s ez a megszilárdult tartalmú gazdasági közösség elengedhetetlen ahhoz, hogy a partnerkapcsolat élettársi jogviszonynak minősüljön. Sem a felek kölcsönös támogatása, sem egymás iránti bizalma nem elegendő ahhoz, hogy a gazdasági közösségnek, amely erőteljesen vagyoni jellegű ismérv, a hiányát legalább részben felülírja. A vagyoni szempontok jelentősége eltűzöttnek tűnik, a kapcsolat lényegévé a vagyon válik – minden más emberi tényező helyett.

Ezzel összefüggésben az „élettárs” kifejezés határozott relativizálása is elkezdődött, illetve bizonyos értelemben tovább haladt. Az utóbbi évek ítéletei

[27] Kúria Pfv. II. 20.514/2016/14. [45].

[28] Kúria Pfv. II. 20.007/2019/10 [43]; Kúria Pfv.20357/2021/4. számú precedensképes határozata [45].

[29] BH 2021. 11.

megszilárdították a „hétköznapi” és „jogkövetkezményekkel járó” élettársi kapcsolat fordulatokat. Nem feltétlenül szerencsés jogilag értelmezhető fogalmat az ítéletekben megkettőzni, annál is kevésbé, mert az „élettárs” kifejezés már jelenleg is többféle részfogalmat takar, „sokféle” élettárs létezik.

Az élettárs szó már a bejegyzett élettársi kapcsolat bevezetésével is megkettőzött látszott, azt sugallva, hogy létezik az élettársi kapcsolatnak egy bejegyzett változata. Ez nyilvánvalóan nincs így, hiszen a bejegyzett élettársi kapcsolat, egy, az élettársi kapcsolattól teljesen eltérő jogviszony. A (*de facto*) élettársi kapcsolat is képes ugyanakkor többszörössé válni, hiszen van olyan élettársi kapcsolat, amelyre nézve csak a Ptk. Hatodik Könyvének szabályai vonatkoznak, de olyan is, amelyre a Negyedik Könyv jogkövetkezményei is alkalmazhatók, s végül létezik – egy másik dimenzióban – a nyilvántartással igazolt élettársi kapcsolat, amely az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásába felvett élettársi kapcsolatot jelenti. Kétséges, hogy érdemes-e ezt az amúgy sem egyszerű halmozott tovább bontani – egy újabb dimenzióban – hétköznapi és jogkövetkezményekkel járó élettársi kapcsolatokra.

Ha mindennek a társadalmi üzenetét keressük, akkor sajnos az leginkább az lehet, hogy az „igazi”, azaz jogkövetkezményekkel járó élettársi viszony végső soron üzleti viszony: csak a „pénz számít”. Annak rögzítése sem a legszerencsésebb, hogy van olyan élettársi kapcsolat, amely nem jár jogkövetkezményekkel...

IRODALOM

- Kőrös András (2005): „Fontolva haladás” - az új Ptk. Családjogi Könyve 1. Rész: Az élettársi jogviszony szabályozásának szakértői javaslata. In: *Családi Jog*. 2005/2. sz.
- Szeibert Orsolya (2010): *Az élettársak és vagyoni viszonyaik*. HVG-ORAC Kiadó, Budapest.
- Szeibert Orsolya (2019): A gyermek meghallgatása/véleménye, a gyermektartás, az élettárs szülők helyzete és az ötéves Ptk. - vitatható gyakorlatok. In: *Családi Jog*. 2019/3. sz.

JOGFORRÁSOK

- A bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény.
- A Kúria Pfv. 20.007/2019/10. számú precedensképes határozata.
- A Kúria Pfv.20101/2015/10. számú precedensképes határozata.
- A Kúria Pfv.20357/2021/4. számú precedensképes határozata.
- A Kúria Pfv.21529/2019/8. számú precedensképes határozata.
- A Kúria Pfv.21529/2019/8. számú precedensképes határozata.
- A Kúria Pfv.21529/2019/8. számú precedensképes határozata.
- A Kúria Pfv.21570/2017/9. számú precedensképes határozata.
- A Kúria Pfv.22015/2016/6. számú precedensképes határozata.

- A Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról szóló 1996. évi XLII. törvény.
- A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény.
- A Polgári Törvénykönyv módosításáról szóló 1988. évi XXV. törvény.
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény.
- BDT 2015. 3301.
- BH 2004. 504.
- BH 2017. 338.
- BH 2021. 11.
- Kúria Pfv. II. 20.120/2017/4.
- Kúria Pfv. II. 20.514/2016/14.
- Kúria Pfv. II. 21.451/2016/6.

• *A Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar épületének felújítása kapcsán tartott ünnepi dolgozói értekezlet, 2022-ben (Fotó: Horváth Márton)*